

ALEXA KÁROLY

Szauer '60

(KÖSZÖNTÉS A TÁVOLBÓL, BUDAPESTRŐL
SZOMBATHELYRE, 2023. OKTÓBER 30-ÁRA)

Elsősorban a pódiumon ülő magyar szakos tanárebereknek, Ágostonnak és Baláznak mondom, hogy bajban vagyok a megszólítással, ami, ugye, a legelemibb közlésformák, sőt mindennemű narráció meghatározó eleme. A megszólító, a megszólítandó és a beszédter – ebben a szerkezetben érzem magam bizonytalanoknak.

Pedig mi sem volna egyszerű, mint ez a mostani képlet, az, hogy egy jeles szerzőt köszönti művei nyilvánosságának egyik alkalmi támogatója, sőt hadd legyenek szerényebb: adminisztrátora. A képletünk: költő és szerkesztő. Azaz és alkalmilag: a költő és az ő szerkesztője, a szerkesztő és az ő költője. Hadd ne kerteljek tovább: a jelenlévő közösséghez persze tudnék szokványos mondatokat idézni és az sem jelentene túl nagy kihívást, ha az ünneplendőt akarnám köszönteni néhány alkalomhoz illő ad personam mondattal, ám ez megkerülése volna a lényegnek. Ami nem más, mint annak meghatározási kísérlete, hogy mi is a viszonyom Szauer Ágostonhoz, Gusztihoz, ahogy mindenki nevezi, egyfelől közös szakmai terepünkön, ha szabad így fogalmaznom, másrésztől a személyes kapcsolati rendszereinken belül.

Elmondhatom, hogy idestova félszáz éves irodalomközzéleti jelenlétem során, ez a szerkesztői tevékenységet is jelenti, a művészetkritikait is, sőt – mivel ilyen világban élünk, élünk és beláthatatlan időtávtalban még élni is fogunk – a kulturális politikait is, nos: kapcsolatam Ágostonnal-Gusztival a kivételesnél is kivételesebb. Idestova két évtizede vagyok szerkesztője az Életünknek, és alighanem a kezdet kezdete óta tudhatom szerzőink között Szauer Gusztit. Ám ennek ellenére kapcsolatunk a legnyilvánvalóbb személyes, sőt szakmai elemeket is nélkülözi. Talán, ha egyszer-kétszer találkoztunk személyesen, érdemben soha szót nem váltottunk, sőt arra sem emlékszem, hogy az irodalmi közzélet eseményein valaha is egy térben lettünk volna, nem voltunk közös akciók részesei, noha a korábbi években-évtizedekben, mondjuk a nyolcvanas évek közepétől ez a terep a legélénkebbek egyike volt a magyar kulturális szférában. És nemcsak ott. Fogalmam sincs – de sejtésem annál több – művészi kapcsolatairól, ars poétikus kötődéseiről. Életéről sem tudok többet, mint ami a bibliográfiai összefoglalókból megismerhető. Őszintén szólva utána kellett nézmem, hogy Gusztit mely irodalmi tömörülésnek a tagja, ha egyáltalán. Ez persze azt is jelenti, hogy fogalmam sincs politikai elkötelezettségéről, noha, manapság, amikor a szerkértáborokhoz tartozás mindent meghatároz, sőt a művek értékelésekor szinte el is dönt, bármily abszurditás is ez így leírva (és megélve), ezt a privát „tényezőt” előbb szoktuk tudni a „másikról”, mint azt, hogy miben is áll művészi ars poétikája. És

még azt is meg merném kockáztatni, hogy a szekértáborok sem látszanak számítani rá, militáns tényezőként, de még a harsány hátországi támogatók között sem.

Hosszan anekdotázhatnék itt és most szerző és szerkesztő viszonyáról, általában, de persze a „mi időnkben”, kedvem is volna hozzá, hiszen a daliás hajdankorban – mondom álszerényen – Illyés Gyula, Weöres Sándor, Pilinszky vagy Nagy László is „ügyfeleim” közé tartozott, nem is beszélve az újabb generációk mind masszívabb soráról-sorozatáról, arról tehát, hogy ez a szerzői-szerkesztői szerepkettős esetről-esetre miféle „jelenlétben” aktualizálódott (mennyi-mennyi irodalomtörténeti súlyú élmény és mennyi, de mennyi emberi talmiság...) – Szauer Gusztival nem volt soha közös „jelenlétünk”. Utánanéztem utóbbi éveink „kapcsolatának”, s ez lényegében kimerül abban, hogy évente kapok egy egysoros levelet tőle (soha nincs telefonos ráerősítés vagy egyéb fatikus mozzanat), mellékelve 3-4 egy-két strófás vers, azzal a végtelenül szerény, az alakoskodásnak mindazonáltal jelét nem adó óhajjal útra bocsátva (pár utcányival odébbrol, gondolom, mert persze azt sem tudom, hol lakik Guszti), hogy talán idén is kijut neki az az „egy Életünk oldal”, persze, ha megüti a mértéket...

Miféle köszöntő ez, amiben csupa-csupa elhatároló mondat hangzik el? Aminek tárgya maga a hiány? Természetesen, mindezt azért gondoltam végig és bátorkodtam leírni, hogy kimondhassam – ha ódon retorikai fogás, ha nem – a lényegét. Gusztival való kapcsolatam egyetlen eleme: a Szauer-vers. És ennél tisztább viszony irodalmárok között elképzelhetetlen. Csak a mű – amire nem rakódnak rá efemer esetlegességek. És az is hangsúlyozandó, hogy a Szauer-vers is kerüli, ahogy tudja az eseményességet, a privatizációt, bármit is értsünk ezen. A Szauer-vers legfőbb ellensége a hír. Nem a mindennapok rögzítődnek benne, hanem az, ami örökre szólóan érvényes üzenet, ahol a sors jelenik meg, a lélek, a természet, a nyelv, a léten a mindennapokat számunkérő lírai szigor. Mi tagadás, amikor most leültem a számítógép elé, de már az utóbbi napokban is olykor, egy Babits-vers szólt hozzám: a Mint különös hírmondó. Ennél szebb meghatározása a költő szerepnek aligha van, persze ha meggyőződésünk, hogy a vers élettere az a metafizikai tartomány, ami túl van jón és rosszon. Másfelől, ha a Szauer-versre gondolok, miféle más műforma körvonalazódhatna elénk, mint a haiku. Sokan művelik a korábbi és a legújabb magyar lírában ezt a keleti műfajt, mondhatnám a keleti embernek a világhoz való viszonyát a legautentikusabban megjelenítő szövegformát, sokan és formahíven. Ám a hagyományos magyar strófászerkezet és versbeszéd asszimilálásával azt hiszem, a kivételeseknél is kevesebben.

Tehát amit megszólítok, az maga a Szauer-vers.

Ám végezetül mégis a kapcsolatról, a személyesről... Két évvel ezelőtt postára adta Guszti a legújabb könyvét, nekem szó kedves ajánlással. Hadd iktassam ide a választomat. „A kötetet köszönöm és hidd el, ajándékok nem üres nyugtázásaként mondom: nagyon komoly és mély élmény így együtt olvasni ezeket a darabokat. Szinte mintha plasztikák volnának: oly gazdag részletek bomlanak ki belőlük – önálló életet él mindegyik. Aurájuk van. Bátor vagy, hogy ilyen szűk nyelvi terekre ennyi

mindent mersz rábízni.” Láthatjuk, nem kritika ez és nem műelemzés. Privát gesztus, aminek azonban a tárgya közös létformánk és szerepkínálatunk, az irodalom. Annak művelése és befogadása. És így, szeretném azt hinni, hogy két kortárs közti csöndes, nem hivalkodó kapcsolat jelzése.

Őszintén szólva – és örülök, hogy ezt nem kell szemtől szembe mondanom –, hogy mi sem okozna nagyobb örömet, mint az ha egyszer Szauer Guszti gimnáziumi osztályában, és ez ne tessenek most tolakodásnak vélni, egy rendkívüli irodalomóra keretében elmesélhetném a gyerekeknek, hogy mit is jelent a magyar irodalomban az, amit a tanáruk létrehozott, és amit nem lankadó türelemmel, önfegyelemmel és – mondjuk csak ki – megajándékozottsággal – művel.

